

مقاله پژوهشی

مدل‌سازی دینامیکی اثرات تعاونی‌های تولید بر مناطق روستایی

لیلا برفی زاده^۱، منصور غنیان^۲، مسلم سواری^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۶/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۹/۱۰

برفی زاده، ل.، غنیان، م و سواری، م.، ۱۴۰۰. مدل‌سازی دینامیکی اثرات تعاونی‌های تولید بر مناطق روستایی. تعاون و کشاورزی ۱۰(۳۷): ۱۶۴-۱۸۲.

چکیده

مطالعات انجام شده در نقاط مختلف جهان و ایران نشان می‌دهد که تعاونی‌های تولید به‌عنوان یک نظام بهره‌برداری مناسب، می‌تواند با ایجاد زمینه‌های مناسب بر کم و کیف عملکرد کشاورزان و توسعه کشاورزی تأثیر داشته باشد و همچنین از مؤثرترین شبکه‌های موجود در سطح روستا هستند که به‌طور مستقیم به کشاورزان و توده‌های روستایی خدمت و در تحقق برنامه‌های کلان کشور نقش مهمی ایفا می‌کنند. لذا کارکردهای مؤثر تعاونی‌ها می‌توانند نقش آن‌ها را در توسعه روستایی پررنگ‌تر نماید. در این راستا پژوهش حاضر با رویکرد کمی - کیفی به‌منظور طراحی مدل دینامیکی کارکردهای تعاونی‌های تولید روستایی استان لرستان انجام شد. جامعه‌ی آماری مورد مطالعه شامل ۲۶۰۲ اعضای تعاونی تولید روستایی استان لرستان بود که در بخش کمی با استفاده از جدول کرجسی مورگان ۳۳۵ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی برای مطالعه شدند. اما روش نمونه‌گیری در بخش کیفی به‌صورت هدفمند بود. در بخش کیفی به‌منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات به‌دست آمده از روش تحلیل محتوای ادراکی جهت مدل‌سازی دینامیکی و خروجی‌های روش گراند تئوری (نظریه زمینه‌ای) به‌منظور ترسیم مدل دینامیکی از نرم‌افزار Vensim استفاده گردید. در بخش کمی نتایج نشان داد مهم‌ترین اثرات اجتماعی، اقتصادی، فردی و زیست‌محیطی تعاونی‌های تولید روستایی به ترتیب شامل ایجاد همدلی و اعتماد تعاونی در راستای تولید محصولات کشاورزی و بهره‌برداری، فرایند بیمه تأمین اجتماعی، بیمه روستایی و عشایری اعضا، ایجاد احترام، روابط دوستانه و حس آرامش و همدلی بین اعضا و عرضه‌ی کود و سم و تأمین نهاده‌های مورد نیاز کشاورزان بوده است.

واژه‌های کلیدی: تعاونی‌های تولید روستایی، کارکرد تعاونی‌های تولید، توسعه روستایی، توسعه کشاورزی

۱- کارشناس ارشد توسعه روستایی، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، ملاثانی، ایران
۲- استاد گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، ملاثانی، ایران
۳- استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، ملاثانی، ایران.

مقدمه

تقریباً نیمی از جمعیت جهان در نواحی روستایی کشورهای در حال توسعه زندگی می‌کنند که اکثریت آنان را کشاورزان خرده‌پا تشکیل می‌دهند و معیشت آنان از طرق کشاورزی و فعالیت‌های مربوط به آن تأمین می‌شود (Savari & Shokati Amghani, 2020). کار آبی فعالیت‌های حرفه‌ای کشاورزان خرده‌پا به علت عدم به‌کارگیری از فن‌آوری‌های نوین و ماشین‌های کشاورزی، بسیار پایین است (صدیقی و درویشی نیا، ۱۳۸۱). در حال حاضر در کشورهای در حال توسعه تلاش‌هایی برای توسعه بخش کشاورزی در برابر تغییرات عمده ساختاری در صنعت کشاورزی جهان انجام می‌شود (Innocent & Adefila, 2014). در واقع یکی از اهداف کلان توسعه در اغلب کشورها و از جمله کشور ما کاهش بیکاری و توسعه فعالیت‌های شغلی هست. بخش کشاورزی هر جامعه روستایی مبتنی بر نظام‌های بهره‌برداری تشکیل‌دهنده آن جامعه است که این نظام‌ها می‌توانند در توسعه پایدار روستایی نقش تعیین‌کننده‌ای داشته باشند به طوری که می‌توان گفت نظام بهره‌برداری اساسی‌ترین و عمده‌ترین موضوع مطرح در بخش کشاورزی آن جامعه است (Savari & Zhooldideh, 2021; Savari et al., 2013).

در این راستا، تعاونی‌های تولید روستایی رهیافتی مناسب برای دستیابی به توسعه اقتصادی و اجتماعی و نیز تحقق عدالت اجتماعی به شمار می‌روند در حقیقت تعاونی‌ها نقش تعیین‌کننده‌ای در کاهش فقر، بهبود امنیت غذایی و به وجود آوردن فرصت‌های شغلی ایفا می‌کنند به طوری که در سراسر جهان میلیون شغل ایجاد کرده‌اند و یک میلیارد نفر عضو دارند (خسرو زادیان و همکاران، ۱۳۹۵؛ حاجی و همکاران، ۱۳۹۴) و همچنین با نگاهی به تاریخ چگونگی شکل‌گیری تعاونی‌های کشورهای توسعه‌یافته درمی‌یابیم که بسیاری از این کشورها با کمک گرفتن از تعاونی‌ها توانسته‌اند در تهیه غذا، تأمین نیروی کار مورد نیاز بخش صنعت، صنایع تبدیلی و تکمیلی و همچنین ایجاد بازار مصرف کالاهای تولیدی، جلوگیری از افزایش قیمت‌ها و غیره نقش اساسی ایفا کنند (هزار جرینی، ۱۳۸۶). در جامعه سنتی ایران از گذشته‌های دور در موارد گوناگون و برای مقابله با دشواری‌های زندگی اجتماعی، به راه‌حل‌های یاریگری و تعاونی رجوع کرده و در این زمینه صاحب نمونه‌های گوناگون و مختلفی از همیاری و تعاون است (طالبی و بخشی‌زاده، ۱۳۹۱). در واقع نیل به اهداف ملی و سطوح بالای توسعه در بخش کشاورزی بدون مشارکت فعال کشاورزان روستایی عملاً دست‌نیافتنی است (Yasouri et al., 2017) مشارکت به آن‌ها کمک می‌کند تا برنامه‌ریزی کرده و بدانند که چه باید بکنند و نتایج را ارزیابی و مشاهده کنند (پرهیزکاری و بدیع‌برزین، ۱۳۹۶). در حقیقت شرکت‌های تعاونی به‌عنوان سازمان مشارکتی به شمار می‌آیند، زیرا هدفشان سودرسانی به اعضاء و تهیه کالاهای مورد نیاز هست. بنابراین می‌توانند مردم را در برابر سختی‌ها در صحنه نگاه‌دارند و اراده آنان را در اموری که مربوط به آن‌هاست عینیت بخشد و نیز

سازمان‌هایی خصوصی با منافع مشترک هستند که به وسیله اعضای تعاونی اداره می‌شوند (Deller et al., 2009; Naess, 2009). تعاونی‌ها به دلیل برخورداری از خصوصیات و مشخصات یک واحد تجاری، دارای ارزش‌های مکتبی و اجتماعی هستند و می‌توانند مبین تلاش‌های دسته‌جمعی و گروهی اعضای تشکیل‌دهنده آن‌ها برای نیل به اهداف مشترک و پیشرفت و توسعه باشند (Amini & Ramazani, 2006) و به‌عنوان سازمان‌های خودیار کمک قابل توجهی به رشد و توسعه اقتصادی از نظر قدرت دادن به مردم فقیر و ایجاد محیطی برای مشارکت فعال در زمینه‌های اقتصادی برای ارائه فرصت‌های شغلی، افزایش دسترسی به تسهیلات اعتباری و ارائه حمایت اجتماعی نموده‌اند (Innocent & Adefila, 2014).

بنابراین فراهم شدن نیازمندی‌های کشاورزان در مناطق روستایی توسط تعاونی‌ها منجر به ارتقاء سطح رفاه زندگی و بهبود وضعیت اقتصادی اعضای آن‌ها می‌شود (پرهیزکاری و بدیع برزین، ۱۳۹۶). رشد اقتصادی ناشی از بخش کشاورزی در کاهش فقر نقش مهمی دارد (Savari et al., 2020). از این رو توجه به ارتقای بهره‌وری و مقدار بازده در واحد سطح و در نهایت، توسعه کشاورزی به منظور تحقیق توسعه اقتصادی ضروری است (محمدی خیاره و مظهری، ۱۳۹۶). تعاونی‌ها نقش مهمی در تقویت دسترسی بازار و بازده رقابتی برای اپراتورهای مزرعه‌ای مستقل در قرن بیستم داشته‌اند. آن‌ها عملیات خود را به نوآوری‌های فناورانه کشاورزی، از قبیل استفاده از کودها، پرورش گیاه و دام، مکانیسم کشاورزی، برق و سایر منابع جدید انرژی، و دستگاه‌های اطلاعات جدید، تعدیل نمودند (Aref, 2011). یکی از انواع تعاونی‌ها، تعاونی‌های تولید روستایی هست که شرکت‌های اقتصادی با اهداف اقتصادی، مالی، کارآفرینی و ایجاد فرصت شغلی برای اعضای خود هستند. به‌طور کلی، یکی از راه‌های عملی جهت کاهش نرخ بیکاری به‌خصوص در میان قشر تحصیل‌کرده دانشگاهی، تعاون و همکاری میان افراد در قالب شرکت‌های تعاونی است. لذا تعاونی‌ها در ایجاد اشتغال، کاهش نرخ تورم، توسعه مشارکت‌های جمعی و تأمین عدالت اجتماعی و اقتصادی نقش مؤثری دارند (نظریان و حسینی، ۱۳۹۴).

شرکت‌های تعاونی تولید از یک سو به دلیل سنخیت با بافت فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جامعه‌ی تولیدکننده و از سوی دیگر به سبب روند توسعه‌ی کمی و کیفی این‌گونه تشکل‌ها در ایجاد سازوکارهای متناسب با بهبود مستمر و افزایش تولید می‌توانند در آینده نقش مهمی را در حفظ و ارتقای جایگاه بخش کشاورزی برای تأمین امنیت غذایی ایفا کنند (بیگلری و همکاران، ۱۳۹۲). با توجه به نقش مهمی که تعاونی‌های روستایی در بخش تولید محصولات کشاورزی و مواد غذایی دارد، بررسی عملکرد آن‌ها در سال‌های اخیر به‌طور فزاینده‌ای اهمیت یافته است (پرهیزکاری و بدیع برزین، ۱۳۹۶). بنابراین شناسایی موانع موجود در راستای توسعه تعاونی‌های تولیدی کشاورزی و اشتغال‌زایی تعاونی‌ها ضروری هست (غیاثوند غیاثی و حسینی، ۱۳۹۰). تعاونی‌های تولید یکی از بهترین نظام‌های بهره‌برداری در ایران معرفی شده

است، ولی آسیب‌هایی بر این بخش وارد می‌شود که باعث عدم کار آیی آن‌ها می‌شود و به‌طوری‌که از دهه ۸۰ تاکنون تعاونی سیر نزولی به خود گرفته‌اند که تعاونی‌های تولیدی استان لرستان از این مهم مستثنی نیست. استان لرستان با وجود آب‌وهوای مناسب، رطوبت کافی و دشت‌های حاصلخیز، قابلیت‌ها و استعدادهای فراوانی در زمینه کشاورزی دارد که به دلایل گوناگونی از جمله کمبود بودجه و اعتبارات، بنیه مالی ضعیف، نبود آموزش‌های لازم برای کار جمعی، وجود ضعف مدیریتی، عدم آگاهی به قوانین و مقررات تعاونی و اطلاعات ناکافی در مورد آن و نبود کارکنان کافی و متخصص از این استعدادهای نهفته بهره‌ی چندانی نبرده است. به همین دلیل، ایجاد زمینه‌های لازم برای گسترش و بهره‌گیری از پتانسیل‌های بالقوه‌ی بخش کشاورزی در سطح استان، ضروری است. بنابراین با توجه به نقش و اهمیت تعاونی‌های روستایی در فرایند توسعه روستایی سعی بر آن است در پژوهش حاضر کارکردها و اثرات تعاونی‌های تولید روستایی مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

تاریخ همکاری به‌طور مستقیم با انسان ارتباط دارد، زیرا انسان به‌طور سنتی در زندگی روزمره با یکدیگر همکاری می‌کند تا بر مشکلات فوری خود غلبه کند و همچنین احساسات خود را به اشتراک بگذارد. سازمان نمایندگی برای تعاونی‌ها، اتحادیه بین‌المللی تعاونی (ICA) تعریف تعاونی در سال ۱۹۹۵ را به‌عنوان "یک انجمن مستقل از افراد به‌طور داوطلبانه برای پاسخگویی به نیازهای و خواسته‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خود از طریق یک شرکت تحت کنترل مشترک و دموکراتیک تعریف می‌کنند" (Mohammed and Lee, 2015). امروزه در دوره‌ای که بسیاری از مردم احساس می‌کنند که قادر به تغییر زندگی خود نیستند، تعاونی‌ها یک جایگزین اقتصادی قوی، پرجنب‌وجوش و حیاتی هستند. تعاونی‌ها برای ایجاد نیازهای متقابل مردم شکل می‌گیرند. آن‌ها بر اساس ایده قدرتمند هستند که باهم، گروهی از مردم می‌توانند به اهدافی دست یابند که هیچ‌کدام از آن‌ها تنها نمی‌توانند به آن دست یابند (Tefera et al., 2019).

درواقع تعاونی به‌عنوان سازمان مشارکتی به شمار می‌آیند، زیرا هدفشان سودرسانی به اعضا و تهیه کالاهای موردنیاز هست (Deller, 2009) که به‌عنوان سازمان‌های خودیار کمک قابل توجهی به رشد و توسعه اقتصادی از نظر قدرت دادن به مردم فقیر و ایجاد محیطی برای مشارکت فعال در زمینه‌های اقتصادی برای ارائه فرصت‌های شغلی، افزایش دسترسی به تسهیلات اعتباری و ارائه حمایت اجتماعی نموده‌اند (Innocent & Adefila, 2014).

اصطلاح "تعاونی" ابتدا در اوایل قرن نوزدهم و از آن زمان به‌عنوان تشکل اقتصادی و سازمانی شکل گرفت. در سال ۱۹۳۵ تعاونی‌ها فعالیت‌های رسمی خود را از نظر شرکت‌ها و

ثبت نام آغاز کردند و در جامعه گرمسار تأسیس گردید. در شرایط کنونی، تعاونی های تولید روستایی در اغلب نقاط دنیا با مشکلات گسترده ای مانند کمبود بودجه، وجود ضعف مدیریتی، مقیاس سازمانی و غیره مواجه هستند (Wang et al., 2012) مطالعات تاریخی نشان می دهد ایرانیان نخستین ملتی بوده اند که به نظام تعاونی توجه کرده اند. تعاونی سنتی که به منظور همکاری و همیاری و کاستن از مشکلات زندگی به تبع عرف و رسم جاری به وجود می آمد، نشان از سابقه ی طولانی حرکت های تعاونی در ایران دارد (زارع شاه آبادی و همکاران، ۱۳۹۴). با این وجود به دلایل مختلفی همچون کمبود اعتبار، بحران مالی، سرمایه گذاری ناکافی، ناآگاهی کشاورزان، فقدان متخصصان واجد شرایط، پائین بودن کیفیت ماشین آلات و ابزار آلات و عدم اطلاع رسانی، شرایط مساعد و متعالی ندارند (حیدری و همکاران، ۱۳۹۴). به طور کلی، وجود مشکلات فوق طی سال های اخیر محققان زیادی را بر آن داشته تا در تحقیقات خود کار آیی و کارکردها تعاونی های کشاورزی، بهبود سیستم مدیریت تعاونی ها و بررسی عوامل مؤثر بر کار آیی این واحدهای تجمعی را مورد بحث و بررسی قرار دهند (Wang et al., 2012). در این راستا در ادامه به تحقیقاتی در زمینه کارکردهای تعاونی ها در بخش کشاورزی اشاره می شد. نوروزیان و همکاران (۱۳۹۸) به ارزیابی کار آیی تعاونی های تولید روستایی در شهرستان کاشمر پرداختند نتایج نشان داد که سطح تحصیلات مدیرعامل، برگزاری کلاس های آموزشی و بازدید از مراکز علمی و میزان سرمایه گذاری در تعاونی تأثیر معنی دار بر کار آیی و عامل مسافت تعاونی تا مرکز شهر اثر معکوس بر کار آیی تعاونی های تولید روستایی مورد مطالعه داشته است. نظر بیان و حسینی (۱۳۹۴) با ارزیابی عوامل اقتصادی مؤثر بر توسعه ی کارآفرینی در تعاونی های کشاورزی استان تهران به این نتیجه رسیدند که تأثیر عامل اقتصادی در توسعه ی کارآفرینی تعاونی های کشاورزی در حد زیاد و مهم ترین عامل اقتصادی در توسعه ی کارآفرینی این تعاونی ها قوانین شفاف اقتصادی و مالیاتی تعاونی هاست. ساریان (۱۳۹۱) با بررسی عوامل مؤثر بر تشکیل تعاونی های تولیدی در مناطق روستایی (مطالعه موردی: استان اردبیل)، این نتیجه به دست آمده آمد که عامل ترویجی، بیشترین تأثیر را در میزان تشکیل تعاونی های تولیدی در مناطق روستایی داشته است و در مرحله ی بعد عامل اجتماعی، عامل اقتصادی و عامل محیطی به ترتیب از عوامل تأثیرگذار در تشکیل تعاونی های تولیدی در مناطق روستایی بوده است.

اینوکت و ادفیلا (۲۰۱۴) با بررسی تعاونی های کشاورزی و توسعه کشاورزی در شورای نیجریه، به این نتیجه رسیدند که باید امکانات کافی برای امکانات زیربنایی اولیه مانند جاده های آب و هوایی، برق و آب در مناطق روستایی فراهم شود. همچنین دولت باید از تعاونی های کشاورزان با چارچوب قانونی و اداری حمایت کند تا اطمینان را به جامعه ارائه دهد. نتیجه مطالعه نشان داد که اگرچه تعاونی های کشاورزان توانایی حداکثر کمک به توسعه کشاورزی دارند، لازم است برنامه های آموزشی و بازآموزی را از طریق کارگاه ها، سمینارها و اجلاس ها سازمان دهی کنند تا بتوانند ظرفیت ایجاد و مهارت های لازم مدیریت را کسب کنند

(Innocent & Adefila, 2014). هوانگ و همکاران (۲۰۱۳) با بررسی کار آبی تعاونی‌های بازاریابی کشاورزی در استان ژجیانگ چین به این نتیجه رسیدند که عواملی که تأثیرات قابل توجهی بر کار آبی تعاونی‌ها دارند، سطح توسعه اقتصادی محلی، کارآفرینی مدیران و سرمایه انسانی اعضا است (Huang et al., 2013).

نخوما (۲۰۱۱) در تحقیقی در زمینه توسعه و موفقیت تعاونی‌ها به این نتیجه رسید که مهارت‌های مدیریتی و ظرفیت تجاری، محیط بازار، انگیزه‌ها، نقش حکومت، تعهد اعضا و مشارکت از عوامل تأثیرگذار بر توسعه تعاونی‌ها هست (Nkhoma, 2011). زیئولی و همکاران (۲۰۰۴) به بررسی تعاونی‌ها در توسعه روستایی یک سیستم جدید برای تجزیه و تحلیل پرداختند. نتایج به دست آمده به انعطاف‌پذیری تعاونی‌ها به عنوان یک فرم سازمانی اشاره می‌کند و نشان می‌دهد که آن‌ها می‌توانند نقش‌های متعددی در توسعه جامعه ایفا کنند. تفاوت‌های روشن در چرا و چگونه تعاونی‌ها در فعالیت‌های توسعه جامعه دخیل هستند. این تفاوت‌ها، ظرفیت تعاونی و جامعه و مهم‌تر از همه محیط خاص در یک‌زمان معین را نشان می‌دهد (Zeuli et al., 2014).

مرور پیشینه‌ها و موقعیت تعاونی‌های روستایی نشان می‌دهد که نتایج و یافته‌ها در تعاونی‌های مناطق مختلف متفاوت است و این نشان‌دهنده وابسته به محل (جغرافیا، فضای کار تعاونی‌ها و ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی مناطق) است. تفاوت‌های روشن در چرا و چگونگی تعاونی‌ها در فعالیت‌های توسعه جامعه نقش دارند و همچنین متغیرهای شخصیتی، مدیریتی، اقتصادی و اجتماعی- فرهنگی بیشترین تأثیر را در توسعه پایدار تعاونی‌های روستایی دارد. بدیهی است اگر تعاونی‌های تولید کارکرد مناسبی داشته باشد و محیطی پاسخ‌ده به زندگی و فعالیت کشاورزی ایجاد کنند، می‌توانند ماندگاری جمعیت روستایی و پایداری کشاورزی را در نواحی تحت پوشش خود تضمین کنند. با توجه به اهمیت کارکرد تعاونی‌ها در توسعه روستایی، این پژوهش برای اولین بار به کارکردهای تعاونی‌های تولید روستایی در استان لرستان بر اساس مدل‌سازی دینامیکی اثرات تعاونی‌های تولید در مناطق روستایی پرداخته است.

روش تحقیق

رویکرد کلی تحقیق حاضر با استفاده از پارادایم کمی غالب- کیفی بوده است. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی کارشناسان تعاونی‌های تولید در استان لرستان بودند. از رویکرد غالب به منظور سنجش اثرات و توافق بر روی کارکردهای بخش تعاون در بخش روستایی بود. جامعه آماری مورد مطالعه شامل ۲۶۰۲ اعضای تعاونی تولید روستایی استان لرستان بود که در بخش کمی با استفاده از جدول کرجسی مورگان ۳۳۵ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی برای مطالعه شدند. اما روش نمونه‌گیری در بخش کیفی به صورت هدفمند بود. در بخش کیفی

به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده از روش تحلیل محتوای ادراکی جهت مدل سازی دینامیکی و خروجی های روش گراند تئوری (نظریه زمینه ای) به منظور ترسیم مدل دینامیکی از نرم افزار Vensm استفاده گردید. بخش کیفی به منظور طراحی مدل ونسیم و تحلیل روابط استفاده شد و همچنین مواردی که ممکن بود در بخش کمی و ادبیات موضوع اشاره نشده باشد استفاده شد. ابزار جمع آوری آمار و اطلاعات، دو نوع پرسشنامه بسته (بخش کمی) و باز (بخش کیفی) بود.

در مورد این تحقیق به طور کلی می توان گفت که تحلیل محتوای کیفی را می توان روش تحقیقی برای تفسیر ذهنی محتوایی داده های متنی از طریق فرایندهای طبقه بندی نظام مند، رمزبندی و تم سازی یا طراحی الگوهای شناخته شده دانست. بر این اساس تحلیل محتوای کیفی به پژوهشگران اجازه می دهد که اصالت و حقیقت داده ها را به گونه ای ذهنی ولی با روش علمی تفسیر کنند (ایمان و نوشادی، ۱۳۹۰). یکی از مهم ترین ابزارهای روش شناسی که از طریق آن می توان به تفسیر معنایی کارکردهای تعاونی های تولید بر اساس درک معنایی افراد پی برد روش گراند تئوری (نظریه زمینه ای) است. مفهوم "گراند تئوری" از کتاب "کشف نظریه مبانی: استراتژی هایی برای تحقیق کیفی" نوشته گلاسر و استروس^۱ در سال ۱۹۶۷ برگرفته شده است. از میان روش های کیفی روش گراند تئوری جایگاه قابل توجهی در میان محققان دارد. برنیز و گرو^۲ معتقدند که روش گراند تئوری به طور معمول در زمینه هایی به کار گرفته می شود که دانش کاملی در مورد آن پدیده در دست نباشد و یا اینکه هدف از آن کسب بینش و دیدگاه جدیدی نسبت به پدیده مورد مطالعه باشد. به همین دلیل انجام پژوهش ها با رویکرد گراند، در کشورهای در حال توسعه از اهمیت بالایی برخوردار است. گراند محقق را به پژوهش در خود بستر تحقیقی رهنمون می سازد و موجب می شود تا محقق با دیدگاه درونی مصاحبه شونده گان و تجربه آنان آشنا شده و به دنبال چیستی و چگونگی مسئله مورد نظر خود باشند. گراند تئوری با یک توصیف خوب از مسئله و پدیده ای که محقق آن را برای تبیین نظریه ناکافی می داند شروع می شود. منابع داده ها در این راهبرد استفاده از مصاحبه عمیق، مشاهدات میدانی و اسناد و مدارکی مانند رویدادهای تاریخی، رسانه ها و روزنامه ها است. گردآوری اطلاعات و تجزیه و تحلیل آن ها به صورت مستمر صورت می گیرد (حیدری و رزاقی، ۱۳۹۸).

1-Glaser & Strauss

2-Bernice & Grove

جدول ۱. ویژگی‌های فردی پاسخگویان

سن	جنسیت	وضعیت تأهل	تحصیلات	سابقه‌ی کارزایی		فرزندبیم	لیسوس و بالاتر	کمتر از ۷۵ سال	۷۵ تا ۸۵ سال	بیشتر از ۸۵ سال	نم. ن. ع. س.
				سابقه‌ی کارزایی	سابقه‌ی کارزایی						
۱۱	همین	۴	۷	۴۹	۱۰	۱۱	۳	۲۵	۱۸	۰	۱۱
۱۳	سیالک‌شهرنا	۴	۴۷	۴۷	۲۱	۱۳	۰	۳۳	۱۵	۳	۱۳
۱۵	گلستان	۳	۱۱	۸۷	۲۵	۱۵	۸	۵۰	۱۹	۲۱	۱۵
۱	جویطیان	۰	۰	۳۴	۷	۴	۲	۵	۱۱	۸	۱
۱	رضوان	۲	۲	۳۴	۱۱	۴	۱	۶	۸	۱۲	۱
۷	خمینی	۰	۱	۴۲	۱۵	۸	۳	۱۴	۱۴	۱۴	۷
۷	پهلران	۹	۱	۴۰	۱۶	۷	۲	۲۰	۱۹	۱۰	۷
۴۲	جمع	۲۲	۲۶	۳۱۳	۸۵	۹۷	۶۰	۱۹	۱۰۴	۷۸	۴۲

تحلیل داده‌ها طی فرایندی منظم و درعین حال مداوم در سه مرحله: کدگذاری باز، محوری و انتخابی صورت می‌گیرد و در انجام کدگذاری باز، متن مصاحبه‌ها یا مشاهدات چندین بار خوانده و جملات اصلی آن استخراج شده و به صورت کدهایی ثبت می‌گردد و سپس کدهای مشابه در دسته‌هایی قرار می‌گیرند. در کدگذاری محوری، طبقات به طبقات فرعی خود ربط داده می‌شوند تا تبیین‌های دقیق‌تر و کامل‌تری درباره پدیده ارائه گردد. کدگذاری انتخابی فرایندی یکپارچه‌سازی و پالایش مقوله‌ها است؛ به این ترتیب که محقق با ایجاد یک آهنگ و چیدمان خاص در بین مقوله‌ها، آن‌ها را برای ارائه و شکل‌دهی یک تئوری تنظیم می‌کند. ابتدا ضمن یکپارچه‌سازی و خالص نمودن طبقات، در مورد انتخاب مقوله مرکزی تصمیم‌گیری شده و سپس مقولات بر مقوله اصلی ربط داده می‌شوند (بهادری، ۱۳۹۷) در بخش کیفی بعد از به‌کارگیری روش گراندد تئوری در این مطالعه به منظور تفسیر مدل‌سازی دینامیکی تعاونی‌های تولید در مناطق روستایی در استان لرستان، به بررسی روایت‌های فردی و تجربه‌های شخصی اعضا، مدیران و کارکنان تعاونی‌های تولید، کارشناسان جهاد کشاورزی و کارشناسان سازمان تعاون استان لرستان پرداخته است. بعد از پیاده‌سازی مصاحبه و کدگذاری،

برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار Vensim^۱ بهره گرفته شده است. نرم‌افزار Vensim امکان طراحی مدل دینامیکی اثرات اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی و فردی اعضای تعاونی‌های تولید روستایی را فراهم کرده است.

یافته‌های تحقیق

ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای

نتایج حاصل از ویژگی‌های فردی (سن، جنسیت، وضعیت تأهل، تحصیلات، سابقه کار زراعی) پاسخگویان بر اساس تعداد تعاونی‌های تولید روستایی به ترتیب (۲۲ بهمن، سیدالشهدا، گلستان، جویباران، رضوان خرم، امام خمینی و بهاران) به تفسیر جدول ۱ نشان داده شده است.

بررسی اثرات تعاونی‌های تولید روستایی بر مناطق روستایی

اثرات اجتماعی تعاونی‌های تولید روستایی

با توجه به پاسخ‌های مثبت ارائه شده در جدول ۲ می‌توان گفت که مهم‌ترین اثری که تعاونی‌های تولید روستایی بر کشاورزان عضو تعاونی‌ها داشته است ایجاد همدلی و اعتماد تعاونی در راستای تولید محصولات کشاورزی و بهره‌برداری بوده است که ۱۴۹ نفر این امر را تکرار کرده‌اند. فرایند ایجاد روحیه همکاری در بین اعضا نیز از دیگر عوامل اجتماعی تعاونی‌ها بوده که ۱۲۷ نفر آن را تکرار کرده‌اند. همه‌ی این عوامل نشان می‌دهد اعضای تعاونی‌ها تقریباً فاقد بدبینی درون‌گروهی هستند و روابط دوستانه و مشارکتی وجود دارد.

جدول ۲. اثرات اجتماعی تعاونی‌های تولید روستایی

بله	خیر	اثرات اجتماعی
۱۴۹	۱۸۶	ایجاد همدلی و اعتماد بین اعضای تعاونی در راستای تولید محصولات
۱۲۷	۲۰۸	ایجاد روحیه همکاری در بین اعضا
۵۷	۲۷۸	نقش واسطه و بازاریاب بین اعضا برای فروش محصولات کشاورزی
۵۱	۲۸۴	برنامه مشارکت مردمی در تعاونی‌ها
۴۹	۲۸۶	مشاوره به کشاورزان در جهت افزایش بهره‌برداری
۴۲	۲۹۳	کمک به ترویج و نوآوری
۳۶	۲۹۹	ایجاد ارتباط با سازمان تعاون استان و پیگیری و رفع مشکلات اعضای تعاونی
۱۳	۳۲۲	تسهیل ارتباط کشاورزان عضو با مراکز دولتی

1-Ventana Simulation Environment (Vensim)

اثرات اقتصادی تعاونی‌های تولید روستایی

در این پژوهش مهم‌ترین اثر اقتصادی که تعاونی‌های تولید روستایی بر کشاورزان عضو تعاونی‌ها داشته است فرایند بیمه کردن اعضا از جمله بیمه تأمین اجتماعی، بیمه روستایی و عشایری نیز از دیگر عوامل اقتصادی تعاونی‌ها بوده که ۱۸۷ نفر آن را تکرار کرده‌اند (جدول ۲).

جدول ۳. اثرات اقتصادی تعاونی‌های تولید روستایی

فرآوانی	خیر	اثرات اقتصادی
۱۸۷	۱۴۸	فرایند بیمه تأمین اجتماعی، بیمه روستایی و عشایری اعضا
۹۶	۲۳۹	تولید و بهره‌برداری محصولات کشاورزی
۶۲	۲۷۳	تأیید و گرفتن مجوزهای لازم برای اعضای تعاونی
۲۹	۳۰۶	افزایش کمی و کیفی محصولات کشاورزی
۳۵	۳۰۰	اشتغال‌زایی برای جوانان و به‌کارگیری کشاورزان مستعد به کار
۲۴	۳۱۱	دادن وام و تسهیلات بلندمدت

اثرات فردی تعاونی‌های تولید روستایی

یکی از مهم‌ترین عواملی که می‌تواند تسهیل‌کننده اثرات فردی تعاونی‌های تولید روستایی بر کشاورزان عضو تعاونی‌ها داشته است ایجاد احترام، روابط دوستانه و حس آرامش و همدلی بین اعضا که ۹۵ نفر این امر را تکرار کرده‌اند. ارتباط مناسب و خوب با مشتری نیز از دیگر عوامل فردی تعاونی‌ها بوده که ۷۴ نفر آن را تکرار کرده‌اند. سایر اثرات فردی به وجود آمده از تعاونی‌های تولید روستایی در جدول شماره ۴ آمده است.

جدول ۴. اثرات فردی تعاونی‌های تولید روستایی

بله	خیر	اثرات فردی
۹۵	۲۴۰	ایجاد احترام، روابط دوستانه و حس آرامش و همدلی بین اعضا
۷۴	۲۶۱	ارتباط مناسب و خوب با مشتری
۵۸	۲۷۶	تعامل و اعتمادسازی میان اعضا
۵۱	۲۸۴	مشاوره دادن به اعضا
۴۶	۲۸۹	بررسی و رسیدگی به شکایات کشاورزان (بازیابی توان کشاورزان آسیب‌دیده)
۳۹	۲۹۶	ایجاد محیطی دوستانه برای کشاورزان
۲۴	۳۱۱	فراهم کردن امکانات آموزشی روستاییان

اثرات زیست‌محیطی تعاونی‌های تولید روستایی

مهم‌ترین اثر زیست‌محیطی که تعاونی‌های تولید روستایی بر کشاورزان عضو تعاونی‌ها داشته است عرضه‌ی کود و سم و تأمین نهاده‌های موردنیاز کشاورزان و یکپارچه‌سازی اراضی بوده است.

جدول ۵. اثرات زیست‌محیطی تعاونی‌های تولید روستایی

بله	خیر	اثرات زیست‌محیطی
۲۳۵	۱۰۰	عرضه‌ی کود و سم و تأمین نهاده‌های موردنیاز کشاورزان
۵۷	۲۷۸	یکپارچه‌سازی اراضی کشاورزی
۴۹	۲۸۶	ایجاد آبیاری بارانی در روستا و آبرسانی به زمین‌های کشاورزی
۳۶	۲۹۹	رسیدگی و دادن روحیه به کشاورزان آسیب‌دیده
۳۱	۳۰۴	تدوین الگوی کشت مناسب
۲۷	۳۰۸	بهبود، حفظ و نگهداری از محیط‌زیست
۱۶	۳۱۹	کمک به وضعیت زهکشی و دفع پساب

تعاونی‌های مذکور اهداف اساسی خود را بر اساس فضای جدید کسب‌وکار مدنظر قرار داده و توان خود را در جهت کشت یکپارچه اراضی و در قالب‌های مدرن به کار گرفته تا عملکرد و درآمد و به تبع آن رشد در بخش کشاورزی بهبود یابد. سایر اثرات زیست‌محیطی به وجود آمده از تعاونی‌های تولید روستایی در جدول شماره ۵ آمده است.

مدل‌سازی دینامیکی کارکرد تعاونی‌های تولید روستایی

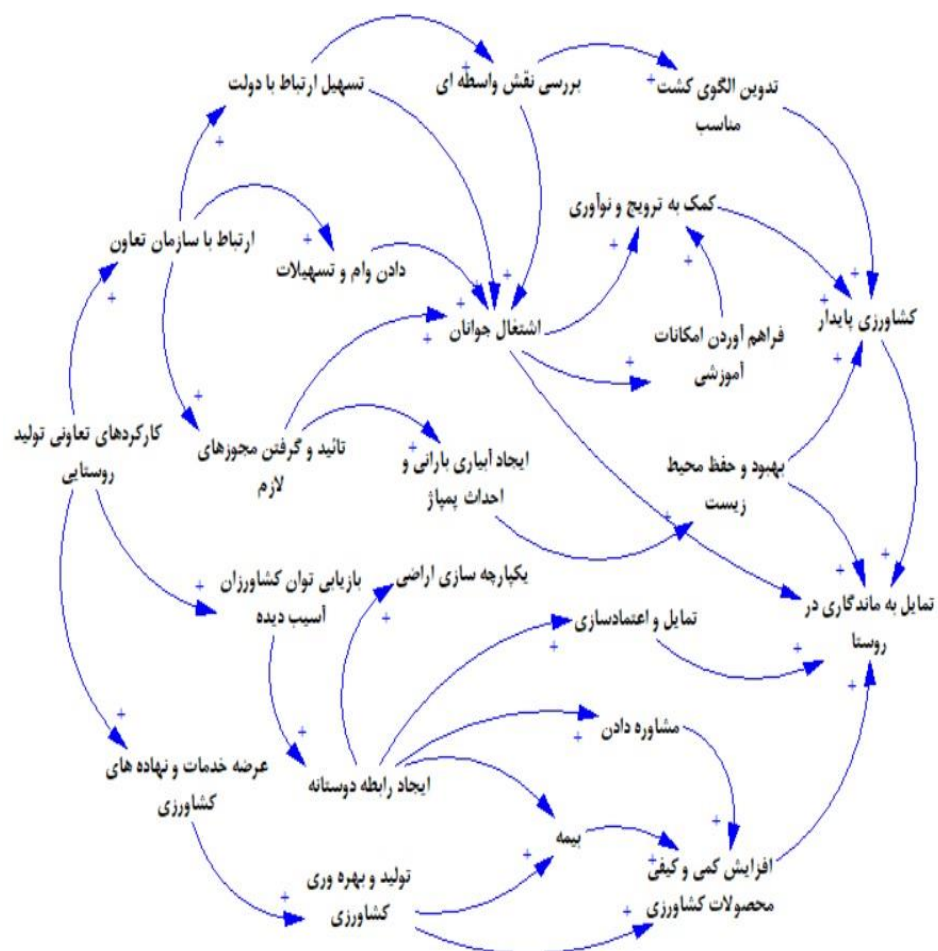
همان‌طور که در شکل یک نشان می‌دهد کارکرد تعاونی‌های تولید روستایی در استان لرستان رابطه مستقیم و هم‌جهتی (با علامت +) با عرضه و تأمین نهاده‌های مشترک کشاورزی نظیر سموم دفع آفات، بذور گیاهی، ماشین‌آلات کشاورزی و قطعات یدکی آن‌ها، هماهنگی و هم‌افزایی در بازاریابی و خرید و فروش محصولات کشاورزی به‌طوری‌که بیشترین سود به کشاورزان که زحمت اصلی تولید محصول را بر عهده‌دارند علاوه بر آن باعث ایجاد ارتباط مفید با سازمان‌های بالادستی و بازاریابی توان کشاورزان آسیب‌دیده دارند که به میزان قابل توجهی از طریق این تعاونی‌ها صورت می‌پذیرد و در صورت در دسترس بودن به موقع نهاده و خدمات کشاورزی به اعضا موجب افزایش تولید و بهره‌وری کشاورزی می‌شود و با افزایش محصولات کشاورزی، افراد برای جلوگیری و جبران خسارات ناشی از بلایای طبیعی و غیره درصدد بیمه کردن خود و محصولات کشاورزی بوده‌اند که موجبات محیطی دوستانه

و ارتباط بیشتر بین کارکنان تعاونی و اعضا و نیز تعامل و اعتمادسازی بین آن‌ها را فراهم ساخت و از طرفی تولید و بهره‌وری مناسب باعث افزایش کمی و کیفی محصولات کشاورزی می‌شود که در نهایت منجر به تمایل به ماندگاری آنان در روستا می‌شود.

ارتباط تعاونی‌ها با سازمان‌های بالادستی باعث تسهیل ارتباط کشاورزان عضو با مراکز دولتی و ایجاد گزارش کار کشاورزان به سازمان و بهبود وضعیت تعاونی‌ها، دادن تسهیلات، تأیید و گرفتن مجوزهای لازم از جمله ایجاد آبیاری بارانی، احداث پمپاژ، چاه و غیره می‌شود و با در اختیار گذاشتن وام و تسهیلات برای متقاضیان موجب گردیده سرمایه‌ی اولیه در جهت مشغول به کار کردن جوانان مستعد و جویای کار درزمینه کشاورزی و غیره در روستا فراهم شود که با به کار بردن امکانات آموزشی برای روستائیان و کمک به ترویج و نوآوری، مشاوره دادن به اعضا که در مجموع باعث افزایش کمی و کیفی محصولات کشاورزی می‌شود و در نهایت موجب کشاورزی پایدار و همچنین تمایل به ماندگاری روستائیان می‌شود.

همچنین تسهیل ارتباط با دولت موجب می‌شود با بررسی نقش واسطه‌ای و بازاریابی اشتغال برای جوانان و افراد جویای کار در سطح روستا فراهم آورد و الگوی کشت مناسب تدوین شود که در نهایت این فعل باعث کشاورزی پایدار است و در پایان کارکردهای تعاونی‌های تولید روستایی موجب کشاورزی پایدار و تمایل اعضا به ماندگاری در روستا می‌شود. در نهایت بر اساس مصاحبه و نتایج بخش کیفی می‌توان گفت می‌توان گفت اکثریت اثرات اجتماعی، اقتصادی، فردی و زیست‌محیطی به کشاورزی پایدار و تمایل به ماندگاری روستائیان منجر شده است.

علاوه بر این از نقطه نظرات مثبت کارکردهای تعاونی روستایی می‌توان به ماندگاری دائم برخی اهالی قدیمی در روستا و نیز ورود برخی افراد به روستا به دلیل فراهم بودن امکانات موردنیاز و افزایش کمی و کیفی کشاورزی با افزایش ظرفیت پذیرش اعضا در استفاده از روش‌های نوین کشاورزی و حمایت‌های لازم از طرف دولت و سازمان می‌شود که در قالب مدل دینامیکی زیر ارائه می‌شود.

شکل ۱. دیاگرام علت و معلولی اثرات اجتماعی، اقتصادی، فردی و زیست‌محیطی کارکرد تعاونی‌های تولید روستایی

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نتایج این پژوهش نشان داد با وجود عملکرد مثبت تعاونی‌ها، مطالعات و کندوکاوی‌های میدانی به‌ویژه نتایج حاصل از استخراج پرسشنامه‌ها، مصاحبه‌های حضوری با مدیران تعاونی‌ها و همچنین گفتگو با کارشناسان و اعضای تعاونی در استان لرستان نشان می‌دهند که تعاونی‌ها برای تحقق اهداف تعیین شده با مسائل و مشکلات متعدد مالی و اجتماعی مواجه‌اند که باید با تمهیدات لازم، زمینه‌ی تعدیل مشکلات را فراهم آورد. بررسی نتایج حاصل از مطالعه کارکردهای تعاونی‌های تولید روستایی استان لرستان نشان داد شرکت‌های تعاونی یکی از

مهم‌ترین مؤسسه‌ای هستند که می‌توانند با کاهش فقر و ایجاد زمینه‌های مشارکت اجتماعی، رفاه اجتماعی - اقتصادی عموم مردم را در حد نسبی فراهم نمایند. لذا شرکت‌های تعاونی ابزاری مهم در مشارکت دادن اعضا در امور اقتصادی می‌باشند به طوری که می‌توانند زمینه‌های اشتغال و درآمدزایی و نیز مستقل شدن از دولت را در امر توسعه ایجاد کنند. فعالیت‌های تعاونی‌های تولید روستایی از لحاظ اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی و فردی در استان لرستان علی‌رغم کاستی‌های موجود و نداشتن بودجه لازم جهت فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی باعث افزایش نسبی اثرات مثبت از جمله ایجاد اشتغال، دسترسی اعضا به نهاده‌های کشاورزی، امید به زندگی، کاهش مهاجرت روستائیان به شهرها، مشارکت و ایجاد همدلی و اعتماد بین اعضای تعاونی در راستای تولید محصولات کشاورزی و بهره‌برداری می‌شود و همچنین این اثرات باعث افزایش میزان توجه و سهم شراکت جمعی روستائیان عضو تعاونی‌ها و ذینفعان محلی در فرایند برنامه‌ریزی و مدیریت در زمینه طرح‌ها و پروژه‌های اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی روستاها است.

البته تأثیر آن‌ها در روستاهای مختلف تقریباً متفاوت است. در بسترسازی برای رشد سریع اقتصادی، تعاونی‌ها از طریق تجمیع سرمایه‌های کوچک مردم و سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های مختلف و همچنین از طریق تعامل فعال با بخش‌های دولتی و خصوصی، جلب مشارکت داخلی و خارجی، سازمان‌دهی گروه‌های مردمی و حضور فعال آن‌ها در روند خصوصی‌سازی و نیز از طریق افزایش بهره‌وری در فعالیت‌های خود می‌توانند تأثیرگذار باشند. در مجموع می‌توان گفت که تعاونی تولید روستایی که نوعی نظام بهره‌برداری و در شکل حقوقی یک تشکل اقتصادی تولید کشاورزی غیردولتی است، در مناطقی که به لحاظ اقلیمی مساعد باشد و قطب توسعه قلمداد شود تشکیل شده و در صورت برخورداری از حمایت‌های مالی و زیرساختی دولت، مدیریت علمی و تخصصی، مشارکت فعال اعضا از طریق مجامع عمومی و هیئت‌مدیره، انگیزه‌های فردی و خانوادگی و میزان سرمایه و اراضی اعضا، عملکرد مطلوبی را در روستاهایی تحت پوشش خواهد داشت.

بدیهی است اگر تعاونی‌های تولید عملکرد مناسبی داشته باشند و محیطی پاسخ‌دهنده به زندگی و فعالیت کشاورزان ایجاد کنند، می‌توانند ماندگاری جمعیت و پایداری فعالیت کشاورزی را در نواحی تحت پوشش خود تضمین نمایند. به طور کلی، بهبود کارکردها و ارتقای بهره‌وری، عامل تعیین‌کننده‌ای در آینده تعاونی‌های روستایی و کل اقتصاد کشور خواهد بود. در نتیجه توجه به این پدیده اقتصادی در تدوین سیاست‌های توسعه روستایی، امری ضروری

به شمار می‌رود. انجام مطالعات بنیادین می‌تواند کمک بسیار مفید و مؤثری را در رفع مشکلات ناکارآمدی تعاونی‌های تولید روستایی به همراه داشته باشد. با توجه به نتایج پژوهش حاضر در منطقه مورد مطالعه پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

۱- با توجه به عملکرد ضعیف تعاونی‌ها در بخش ارتباط با مراکز دولتی پیشنهاد می‌شود با گسترش فعالیت تعاونی‌ها و مطرح کردن و اهمیت دادن بیشتر به تعاونی‌ها از طرف سازمان‌های بالادستی و همچنین اهدای جوایز به سازمان‌های برتر و مشوق‌های لازم برای ارتباط اثربخش را فراهم کنند.

۲- با توجه ضعف عملکردی تعاونی‌ها در زمینه آموزش به روستاییان پیشنهاد می‌شود که در اهداف و برنامه تعاونی‌ها آموزش‌های شغلی و حرفه‌ای به روستاییان مدنظر قرار بگیرد تا بتوانند ضمن عملکرد مناسب روستاییان در بخش کشاورزی زمینه بهبود امنیت غذایی برای کشور را فراهم نمایند.

۳- با توجه به عدم حمایت‌های اقتصادی و مالی از روستاییان است، در این زمینه پیشنهاد می‌شود به صورت خودجوش از اعضا به طور ماهیانه مبالغی را دریافت نمایند و در صندوق ذخیره تعاونی قرار دهند تا در مواقع ضروری بتوانند از اعضا حمایت‌های هدفمند صورت گیرد.

قدردانی و تشکر

این مقاله بدون کمک سازمان یا ارگانی به انجام رسیده است.

منابع

- ایمان، م ت، نوشادی، م ر (۱۳۹۰)، تحلیل محتوای کیفی. پژوهش، سال سوم، شماره دوم، صص ۱۵-۴۴.
- بهادری، ع (۱۳۹۷)، پژوهش کیفی داده بنیاد، «کدگذاری» و اهمیت، مراحل و شیوه اجرای آن در کارورزی دانشگاه فرهنگیان. دو فصلنامه راهبردهای نوین تربیت‌معلمان، سال چهارم، شماره ۵، صص ۸۸-۶۹.
- بیگلری، ن، پزشکی راد، غ، زمانی میاندشتی، ن (۱۳۹۲)، راه‌کارهای توانمندسازی تعاونی‌های تولید از دیدگاه کارشناسان ملی و استانی، تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، دوره ۴۴، شماره ۱، صص ۱۱۹-۱۰۹.
- پرهیزکاری، ا، بدیع برزین، ح (۱۳۹۶). ارزیابی عوامل مؤثر بر کار آیی اقتصادی تعاونی‌های تولید روستایی ناحیه الموت. فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال ششم، شماره ۱، پیاپی ۱۹، صص ۴۲-۱۹.
- تیموری، م، ریحانی همدانی، ح، هادی حاجیان، م، تیموری، م (۱۳۹۳)، شناسایی پتانسیل تعاونی‌های کشاورزی استان همدان در جذب سرمایه در بین دیگر حوزه‌های تعاون با استفاده از تکنیک AHP. فصلنامه راهبردهای توسعه روستایی، جلد ۱، شماره ۳، صص: ۶۱-۴۷.
- حاجی، ل، چیدری، م، چوبچیان، ش (۱۳۹۴). عوامل تأثیرگذار بر توسعه‌ی پایدار تعاونی‌های تولید کشاورزی شهرستان نقده از دیدگاه تعاونی‌ها، تعاون و کشاورزی، سال چهارم، شماره ۱۵، صص ۱۱۶-۹۲.
- حیدری ساربان، و (۱۳۹۱). بررسی عوامل مؤثر بر تشکیل تعاونی‌های تولیدی در مناطق روستایی (مطالعه‌ی موردی: استان اردبیل)، پژوهش‌های جغرافیایی انسانی، دوره ۴۴، شماره ۱، صص ۱۱۸-۱۰۳.
- حیدری، ح، رزاقی، س (۱۳۹۸). بررسی موانع رشد شاخص‌های توسعه اقتصادی استان آذربایجان غربی از دید فعالان حوزه صنعت در بخش خصوصی و دولتی: با تأکید بر روش گراند تئوری، فصلنامه جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه، سال هشتم، شماره ۲، صفحات ۱۶۵-۱۳۵.
- حیدری، ف، نادری مهدی، ک، یغویی فرانی، ا، حیدری، ع (۱۳۹۴). شاخص‌های شناسایی تعاونی‌های موفق کشاورزی، تعاون و کشاورزی، سال چهارم، شماره ۱۴، صص ۶۰-۴۰.
- خسرو زادیان، م، غنیان، م و عبد شاهی، ع (۱۳۹۵)، اولویت‌بندی نظام‌های بهره‌برداری کشاورزی شهرستان بهبهان بر اساس الگوی معیشت پایدار، تعاون و کشاورزی، سال پنجم، شماره ۱۹، صص ۱۴۳-۱۶۶.
- زارع شاه‌آبادی، ا، حاجی‌زاده میمندی، م، سیار خلیج، ح (۱۳۹۴). عوامل اجتماعی- فرهنگی مرتبط با موفقیت تعاونی‌های تولیدی شهر یزد، فصلنامه توسعه اجتماعی (توسعه انسانی سابق)، دوره ۱۰، صص ۱۵۶-۱۲۷.

- صدیقی، ح. درویشی نیا، ع (۱۳۸۱) بررسی میزان موفقیت شرکت‌های تعاونی تولید روستایی استان مازندران. *مجله علوم کشاورزی ایران*، دوره ۳۳، شماره ۲، صص. ۳۱۳-۳۲۳.
- طالبی، م و بخشی زاده، ح (۱۳۹۱). تعاونی‌های روستایی و حکمرانی روستایی در ایران. توسعه روستایی، سال چهارم، شماره ۲، صص ۱-۲۰.
- غیاث‌وندغیائی، ف، حسینی سید جمال، ف (۱۳۹۰). تحلیل موانع و محدودیت‌های توسعه اشتغال در تعاونی‌های تولیدی کشاورزی ایران، پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی، شماره ۲ (پیاپی ۱۴)، صص ۱-۱۴.
- محمدی خیاره، م، مظفری، ر (۱۳۹۶). بررسی تأثیر متقابل رشد اقتصادی و توسعه بخش کشاورزی در ایران. *تحقیقات اقتصاد کشاورزی*، جلد ۹/ سال نهم، شماره ۴، صص ۲۸۲-۲۵۹.
- نظریان، م، حسینی، م (۱۳۹۴). عوامل اقتصادی مؤثر بر توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی استان تهران. *تعاون و کشاورزی*، سال چهارم، شماره ۱۵، صص ۱۳۴-۱۲۱.
- نوروزیان، م، علی‌کیخا، ا، محمدی، ح (۱۳۹۸). ارزیابی کار آبی تعاونی‌های تولید روستایی در شهرستان کاشمر. *فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، سال هشتم، شماره ۱ (پیاپی ۲۷)، صص ۹۷-۱۱۸.
- هزارجریبی، ج (۱۳۸۶). بررسی و شناسایی عوامل مؤثر بر موفقیت‌های تعاونی‌ها (مطالعه موردی تعاونی‌های استان قم)، *برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، سال دوم، شماره ۲، صص ۸۶-۶۱.
- Amini, A. M. & Ramazani, M. (2006). Study of Effective Factors on Success of Poultry-Farm in Esfahan Province, *Journal of Natural Resources and Agricultural Techniques and Sciences*, 10(1): 121-135.
- Aref, F. (2011). Agricultural cooperatives for agricultural development in Iran, *Life Science Journal*, 8(1): 82-85.
- Deller, S., Hoyt, A., Hueth, B., & Sundaram-Stukel, R. (2009). Research on the economic impact of cooperatives, *University of Wisconsin Center for Cooperatives*, 231: 232.
- Huang, Z., Fu, Y., Liang, Q., Song, Y., & Xu, X. (2013). The efficiency of agricultural marketing cooperatives in China's Zhejiang province, *Managerial and Decision Economics*, 34(3-5): 272-282.
- Innocent, Y. & Adefila, J. O. (2014), Farmers' cooperatives and agricultural development in kwali area council federal capital territory Abuja, Nigeria, *International Journal of humanities and social science*, 4(7): 21-1.
- Mohammed, N. & Lee, B. W. (2015), Role of cooperatives in rural development, the case of south nation's nationalities and people region, Ethiopia. *Science Journal of Business and Management*, 3(4): 102-108.
- Naess, M. W. (2009). Pastoral risk management, the importance of cooperative production, *Philosophiae Doctor*, Tromsø, Norway; University of Tromsø.
- Nkhoma, A. T. (2011). Factors affecting sustainability of agricultural cooperatives: lessons from Malawi. Unpublished Master Thesis, New Zealand, Massey University.

- Savari, M., Damaneh, H. E., & Damaneh, H. E. (2020). Factors influencing local people's participation in sustainable forest management. *Arabian Journal of Geosciences*, 13(13), 1-13.
- Savari, M., & Shokati Amghani, M. (2020). Factors influencing farmers' adaptation strategies in confronting the drought in Iran. *Environment, Development and Sustainability*, 1-24.
- Savari, M., & Zhooldideh, M. (2021). The role of climate change adaptation of small-scale farmers on the household's food security level in the west of Iran. *Development in Practice*, 1-15.
- Savari, M., Ebrahimi-Maymand, R., & Mohammadi-Kanigolzar, F. (2013). The Factors influencing the application of organic farming operations by farmers in Iran. *Agris on-line Papers in Economics and Informatics*, 5(665-2016-44970), 179-187.
- Tefera, E., Young-Bohk, C., & Kwag, S. H. (2019). Role of Cooperatives and Participation of their Members in Agricultural Output Marketing: Empirical Evidence from Hetosa District, Ethiopia. *International Journal of Emerging Trends in Social Sciences*, 5(1):1-11.
- Wang, X., Sun, L., & Zhang, Y. (2012). The empirical study on operating efficiency of agricultural cooperatives in Langao, *International Journal of Business and Management*, 7(17): 60-74.
- Yasouri, M., Ofoghi, N., & Emami, S. F. (2017). Rural Partnership: An Approach to Achieve Development and Poverty Reduction (Case Study: Saravan Dehestan of Rasht County), *Journal of Research and Rural Planning*, 6(3): 217-234.
- Zeuli, K., Freshwater, D., Markley, D., & Barkley, D. (2004). Cooperatives in rural community development: A new framework for analysis, *Community Development*, 35(2): 17-35.

Dynamic modeling of the effects of production cooperatives on rural areas

L.Barfizadeh¹, M.Ghanian², M.Savari³

Received: 30 Nov 2021

Accepted: 7 Sep 2020

Abstract

Studies conducted in different parts of the world and in Iran show that production cooperatives, as a suitable exploitation system, could have a good impact on the performance of farmers and agricultural development by creating suitable fields. They are also one of the most effective networks in the village, which directly serve farmers and rural masses and play an important role in the implementation of the country's macro-programs. Therefore, the effective functions of cooperatives can make their role more colorful in rural development. In this regard, the present study examined the effective functions in production cooperatives in Lorestan province. In the present study, a qualitative approach and a case study method were performed with the aim of investigating the dynamic model of rural production cooperatives functions. The statistical population of the study included 2602 members of rural production cooperatives in Lorestan province. In a small part, 335 people were studied by random sampling method using Krejcie Morgan table. However, the sampling method in the qualitative part was purposeful. In order to analyze the information obtained from the method of analytical and dynamic content analysis, the Grand Theory method (background theory) was used. Vensim software was used to draw the dynamic model. In the quantitative part, the results showed that the most important social, economic, individual and environmental effects of rural production cooperatives include creating empathy and cooperative trust in order to produce agricultural products and exploitation, social security insurance process, rural and nomadic insurance, respectively. Members have been building respect, friendly relations and a sense of calm and empathy between members and the supply of fertilizers and pesticides and providing the inputs needed by farmers.

Keywords: Rural Production Cooperatives, Functioning of Production Cooperatives, Rural Development, Agricultural Development.

1.M.Sc. Graduated Student, Rural Development, Department of Agricultural Extension and Education, Agricultural Sciences and Natural Resources University of Khuzestan, Mollasani, Iran.

2.Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Agricultural Sciences and Natural Resources University of Khuzestan, Mollasani, Iran.

3.Assistant Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Agricultural Sciences and Natural Resources University of Khuzestan, Mollasani, Iran.

*Corresponding Author

Savari@asnrukh.ac.ir